

EUROPEES PARLEMENT

1999

2004

Zittingsdocument

DEFINITIEVE VERSIE
A5-0052/2001

7 februari 2001

VERSLAG

over de mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's –
Totstandbrenging van de Europese onderzoekruimte: oriëntatie voor de activiteiten van de Unie op het gebied van onderzoek (2002-2006)
(COM(2000) 612 – C5-0738/2000 – 2000/2334(COS))

Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie

Rapporteur: Elly Plooij-van Gorsel

INHOUD

	Blz.
PROCEDUREVERLOOP	4
ONTWERPRESOLUTIE.....	5
TOELICHTING	14
ADVIES VAN DE COMMISSIE CULTUUR, JEUGD, ONDERWIJS, MEDIA EN SPORT	18
ADVIES VAN DE COMMISSIE RECHTEN VAN DE VROUW EN GELIJKE KANSEN.	22

PROCEDUREVERLOOP

Bij schrijven van 6 oktober 2000 deed de Commissie een mededeling toekomen aan het Parlement - Totstandbrenging van de Europese onderzoekruimte: oriëntatie voor de activiteiten van de Unie op het gebied van onderzoek (2002-2006) (COM(2000) 612 – C5-0738/2000 – 2000/2334(COS)).

Op 15 januari 2001 gaf de Voorzitter van het Parlement kennis van de verwijzing van dit voorstel naar de Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie als commissie ten principale en naar de Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport en de Commissie rechten van de vrouw en gelijke kansen als medeadviserende commissies (C5-0738/2000).

De Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie benoemde op haar vergadering van 7 november 2000 Elly Plooij-van Gorsel tot rapporteur.

De commissie behandelde het Commissievoorstel en het ontwerpverslag op haar vergaderingen van 9 en 23 januari, 5 en 6 februari 2001.

Op laatstgenoemde vergadering hechtte zij met 37 stemmen voor en 7 tegen bij 2 onthoudingen haar goedkeuring aan de ontwerpwetgevingsresolutie.

Bij de stemming waren aanwezig: Carlos Westendorp y Cabeza, voorzitter; Renato Brunetta en Nuala Ahern, ondervoorzitters; Elly Plooij-van Gorsel, rapporteur; Gordon J. Adam (verving Claude J.-M.J. Desama), Konstantinos Alyssandrakis, Maria del Pilar Ayuso González (verving Godelieve Quisthoudt-Rowohl), Yves Butel, Massimo Carraro, Gérard Caudron, Giles Bryan Chichester, Nicholas Clegg, Willy C.E.H. De Clercq, Harlem Désir, Concepció Ferrer, Colette Flesch, Per Gahrton (verving Caroline Lucas), Pat the Cope Gallagher, Neena Gill (verving Glyn Ford), Norbert Glante, Lisbeth Grönfeldt Bergman (verving Christos Folias), Michel Hansenne, Roger Helmer, Philippe A.R. Herzog, Elisabeth Jeggle (verving Peter Michael Mombaur overeenkomstig artikel 153, lid 2 van het Reglement), Hans Karlsson, Helmut Kuhne (verving François Zimeray), Bernd Lange (verving Mechtild Rothe), Rolf Linkohr, Eryl Margaret McNally, Erika Mann, Hans-Peter Martin (verving Elena Valenciano Martínez-Orozco), Marjo Tuulevi Matikainen-Kallström, Angelika Niebler, Giuseppe Nisticò (verving Umberto Scapagnini), Reino Kalervo Paasilinna, Yves Piétrasanta, John Purvis, Alexander Radwan (verving Guido Bodrato), Imelda Mary Read, Christian Foldberg Rovsing, Paul Rübig, Ilka Schröder, Konrad K. Schwaiger, Esko Olavi Seppänen, Astrid Thors, Claude Turmes (verving Nelly Maes), Jaime Valdivielso de Cué, W.G. van Velzen, Alejo Vidal-Quadras Roca, Dominique Vlasto, Anders Wijkman en Myrsini Zorba.

De adviezen van de Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport en de Commissie rechten van de vrouw en gelijke kansen zijn bij dit verslag gevoegd.

Het verslag werd ingediend op 7 februari 2001.

De termijn voor de indiening van amendementen wordt bekendgemaakt in de ontwerpagenda voor de vergaderperiode waarin het verslag wordt behandeld.

ONTWERPRESOLUTIE

Resolutie van het Europees Parlement over de mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's – Totstandbrenging van de Europese onderzoekruimte: oriëntatie voor de activiteiten van de Unie op het gebied van onderzoek (2002-2006) (COM(2000) 612 – C5-0738/2000 – 2000/2334(COS))

Het Europees Parlement,

- gezien de mededeling van de Commissie (COM(2000) 612 – C5-0738/2000)¹
 - verwijzend naar zijn resolutie van 18 mei 2000² over de mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité³ en het Comité van de regio's – Totstandbrenging van de Europese onderzoekruimte⁴,
 - gelet op artikel 47, lid 1 van het Reglement
 - gezien het verslag van de Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie en de adviezen van de Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport en de Commissie rechten van de vrouw en gelijke kansen (A5-0052/2001),
- A. overwegende dat de Europese Unie zich op de Europese Raad van Lissabon van 23-24 maart 2000 voor het eerste decennium van de 21ste eeuw het strategische doel heeft gesteld om de best concurrerende, meest dynamisch en op kennis gebaseerde economie van de wereld te worden en in het kader hiervan de noodzaak heeft vastgesteld van een beter O&O-beleid als een van de sleutelementen van de globale strategie die tot verwezenlijking van deze doelstelling moet leiden,
- B. overwegende dat de Lissabon-doelstelling niet alleen door een communautair optreden of door individuele acties van afzonderlijke lidstaten kan worden verwezenlijkt, doch dat hiervoor een echte coöperatie complementariteit is vereist tussen de onderzoeksactiviteiten van de Unie en die van de lidstaten, alsmede een gedegen coördinatie tussen het beleid inzake onderzoek, ontwikkeling en technologische vernieuwing en de onderwijsstelsels van de lidstaten,
- C. overwegende dat alle activiteiten van de Gemeenschap op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling overeenkomstig artikel 166 van het EG-Verdrag moeten worden vastgelegd in een meerjarig kaderprogramma, door de Raad vast te stellen volgens de procedure van artikel 251 van het VEG, na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité,
- D. overwegende dat in het Verdrag van de Europese Gemeenschap is opgenomen dat onderzoek en technologische ontwikkeling gericht moet zijn op het verstevigen van de concurrentiekracht van het Europese bedrijfsleven en groei in werkgelegenheid,

¹ PB C nog niet gepubliceerd.

² PB C nog niet gepubliceerd.

³ PB C 204 van 18.7.2000, blz. 70.

⁴ PB C 226 van 8.8.2000, blz. 18.

- E. overwegende dat het kaderprogramma een belangrijk instrument is om de Europese onderzoeksruimte te realiseren,
- F. overwegende dat er een openbaar debat moet worden gevoerd over de kansen en onzekerheden in verband met grensverleggend onderzoek en dat hierover ook democratische verantwoording moet worden afgelegd en nauwgezette parlementaire controle op moet worden toegepast;
- G. overwegende dat in de meeste lidstaten het probleem bestaat dat het niet mogelijk is voldoende aantallen studenten in exacte vakken zoals natuurkunde, chemie en andere natuurwetenschappelijke disciplines te rekruteren,
- H. overwegende dat de hoogte van het O&O budget weliswaar een belangrijke factor is, maar niet allesbepalend is voor economische groei en toename van werkgelegenheid,
- I. overwegende dat mede dankzij macro-economische maatregelen als de invoering van de euro, het beteugelen van de inflatie en de lage rentestanden, de Europese economie zich breed heeft ontwikkeld en leidend is geworden in tal van economische sectoren en daardoor minder kwetsbaar is voor de gevolgen van een teruggang in een afzonderlijke sector,
- J. overwegende dat een beter economisch resultaat is te bereiken ten opzichte van de VS als er in de EU meer wordt samengewerkt op basis van gemeenschappelijke Europese doelen,
- K. overwegende dat de Europese Unie aan de vooravond staat van de toetreding van nieuwe lidstaten en dat in deze landen het BNP per hoofd van de bevolking aanmerkelijk lager ligt dan het EU gemiddelde, waardoor de verschillen in de Europese Unie in concurrentie-, onderzoek- en innovatiekracht zullen toenemen,
- L. overwegende dat de internationale rol van het Europese onderzoek, met name in de ontwikkelingslanden, moet worden gehandhaafd en gestimuleerd,
- M. overwegende dat het noodzakelijk is bij het grote publiek (de burger) een beter begrip te kweken voor onderzoek en innovatie en dat onderzoek op andere niet-technologische terreinen, zoals management, economische en sociale wetenschappen en menswetenschappen niet mag worden verwaarloosd,
- N. overwegende dat grote onderzoeksprojecten zoals genoemd in de het rapport "Making a reality of the European Research Area" niet per definitie meer bijdragen aan de groei van werkgelegenheid en economie dan kleinere onderzoeksprojecten en dat handhaving van fundamenteel onderzoek van hoge kwaliteit noodzakelijk is,
- O. overwegende dat een restrictieve aanwending van de beschikbare middelen voor grote projecten in het kader van expertisenetwerken met een zeer beperkte lijst van prioriteiten de uitsluiting kan betekenen van kleinere onderzoeksgroepen of bedrijven die beschikken over een groot creatief potentieel met een toegevoegde waarde voor Europa,
- P. overwegende dat de Europese onderzoekruimte vergezeld moet gaan van een Europese ruimte van vernieuwing,

- Q. overwegende dat de mobiliteit van onderzoekers in de Europese onderzoekruimte een essentieel instrument is om deze ruimte te verwezenlijken,
- R. gezien de noodzaak van transparantie op het gebied van onderzoek en het belang van de dialoog met het maatschappelijk middenveld en het besef van de samenhang onderzoek/maatschappij en onderzoek/bestuur,
- S. overwegende dat de Europese onderzoekruimte de kern vormt van het voorstel dat ten grondslag moet liggen aan de vaststelling van een zesde kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling en hieraan een echte Europese meerwaarde moet geven, met name op het gebied van fundamenteel onderzoek en toekomstgerichte technologieën,
- T. overwegende dat de sociale en menswetenschappen (geschiedenis, filosofie, geografie, psychologie, linguïstiek, rechten, enz.) noodzakelijk zijn voor de politieke en culturele opbouw van Europa, een Europa dat niet alleen een ruimte van industriële en technologische vernieuwing is, maar waar tevens enkele honderden miljoenen burgers leven, praten, een uitwisseling hebben en verkeren,
- U. overwegende dat de sociale en menswetenschappen in het plan voor de Europese onderzoekruimte slechts worden beoordeeld op hun mogelijke bijdrage aan andere takken van wetenschap en niet als een volwaardig onderzoeksgebied worden beschouwd,
- V. overwegende dat onderzoek op het gebied van de nieuwe informatie- en communicatietechnologie tot doel moet hebben technologieën te bevorderen die aan eenieder toegang verlenen tot deze nieuwe instrumenten, en dat het gemiddelde aansluitingspercentage op Internet in Europese gezinnen lager dan 30% ligt,
- W. overwegende dat de nieuwe technologieën en Internet een aanzienlijk potentieel vormen voor de toegang tot kennis, leefkwaliteit en vooruitgang, en tevens vectoren kunnen zijn van ontwikkeling en van de bevordering van de culturele en linguïstische rijkdom in Europa,

Algemene opmerkingen

1. verwelkomt de mededeling van de Commissie "Naar een Europese onderzoekruimte" als uitgangspunt voor een diepgaand politiek en wetenschappelijk debat over de oprichting van een werkelijke Europese Onderzoeks- en Innovatiegemeenschap en stelt voor om behalve de reeds genomen maatregelen door de Commissie - de resultaten van het "Futures Project" en het werkdocument "Emerging Thematic Priorities for Research in Europe" die zijn uitgevoerd door het Instituut voor Technologische Prognose (IPTS) van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek en ook de resultaten zoals afgedrukt in Key Figures 2000 als leidraad te gebruiken in bovengenoemd debat;
2. is verheugd over de lancering van het GEANT-project (Gigabit European Academic NeTwork), dat het mogelijk maakt om de netwerken van onderzoek en onderwijs in Europa op elkaar aan te sluiten met een capaciteit van 2,5 Gb/s; verzoekt de lidstaten en de Commissie hun inspanningen voort te zetten om met ondersteuning van de Europese Investeringsbank te komen tot een Europees onderzoeksnetwerk met een zeer hoog rendement dat geleidelijk aan een capaciteit zal bereiken in de orde van 100 Gb/s, zonder welke een concurrentiebestendige, dynamische en op kennis gebaseerde economie niet te

verwezenlijken zal zijn;

Kaderprogramma

3. stelt vast dat het kaderprogramma effectief heeft bijgedragen aan het verbeteren van de concurrentiekracht van het Europese bedrijfsleven, maar dat er in de lidstaten van de Europese Unie grote verschillen zijn ten aanzien van investeringen, risicokapitaal, uitgaven aan onderzoek, uitgaven aan onderwijs en onderzoeksstructuur en doet daarom een beroep op de lidstaten hun overheidsuitgaven voor onderzoek aanzienlijk te verhogen;
4. wijst erop dat communautaire steun voor Onderzoek en Ontwikkeling behalve het versterken van het concurrentievermogen van het bedrijfsleven in de Europese Unie en de toetredende lidstaten, ook een bijdrage moet leveren aan het verbeteren van milieu, gezondheid, werkgelegenheid, levenskwaliteit en welvaart, en meer in het algemeen tot een duurzaam beleid in de Europese Unie;
5. verwacht dat de internationale rol van het EU-onderzoek, met name ten aanzien van de ontwikkelingslanden, wordt opgenomen bij de doelstellingen van de Europese onderzoeksruimte;
6. is van mening dat het goede in het kaderprogramma gehandhaafd moet blijven omdat het aanzienlijk kan bijdragen aan economische groei en werkgelegenheid, alsmede aan een duurzaam beleid; dat het wenselijk is beschikbare kennis om te zetten in nieuwe producten, sociale vooruitgang, levenskwaliteit en verbetering van de gezondheid van de burgers en dat meer de nadruk gelegd moet worden op het weghalen van barrières die het ondernemerschap in de Europese Unie nu nog beperken;
7. is van mening dat naast het inventariseren van de onderzoeks- en kenniswensen van belanghebbenden, policycriteria moeten worden vastgesteld door de Europese Commissie op basis waarvan een onderzoeksprioriteitenlijst samengesteld wordt, ter inrichting van de Europese onderzoeksruimte. De goedkeuring van deze lijst valt onder de co-decisieprocedure;
8. meent dat in de bovengenoemde criteria uitdrukkelijk moet worden verwezen naar de bevordering van het concurrentievermogen van het Europees productiestelsel, de aanmoediging van de kennismaatschappij, de verbetering van de gezondheid en de levenskwaliteit van de Europese burgers, de garantie van een duurzame ontwikkeling en de oplossing van de ernstigste sociale problemen (vergrijzing van de bevolking, drugshandel en drugsgebruik, ...) waarmee de Unie wordt geconfronteerd, dit alles met een visie op lange termijn, zodat tijdens de volgende vijfjarige periode acties kunnen worden gevoerd die onoplosbare problemen in de toekomst voorkomen;
9. stelt vast dat, gezien het belang van de MKB-sector in Europa, ten minste 10% van de communautaire onderzoeksgelden bestemd dient te worden voor MKB-gerelateerd onderzoek;
10. dringt bij de Commissie aan op het overwegen van een verdere vermindering van specifieke programma's en van onderzoeksprioriteiten in het komende kaderprogramma om een concentratie mogelijk te maken op een beperkt aantal zaken waarvoor dan aanzienlijke financiën ter beschikking staan, om het toezicht te vergemakkelijken en

geïntegreerde projecten van grote ondernemingen met het MKB en onderzoeksinstituten speciaal aan te moedigen;

11. acht het noodzakelijk een flexibeler benadering van het besluitvormingsproces van de EU te ontwikkelen, ten aanzien van het kaderprogramma en ook ten aanzien van de specifieke programma's, en verzoekt de Commissie met name de mogelijkheden te overwegen voor het vormen van "reserves" die gebruikt kunnen worden voor specifieke onderwerpen die zich in de loop van de Europese onderzoekprogramma's mochten voordoen. Dit zou ertoe kunnen leiden dat het mogelijk is achtereenvolgens besluiten te nemen over specifieke punten in plaats van een algemeen besluit over alle specifieke programma's en hun inhoud aan het begin van het kaderprogramma. Het besluitvormingsproces zou zo ontward kunnen worden en dichter bij de meest recente ontwikkelingen in de respectieve technologie sectoren kunnen worden gehouden, waarbij aan de medebeslissingsprocedure moet worden vastgehouden;
12. spreekt de verwachting uit dat de Commissie en de Raad in het kader van de democratische controle op het Europees beleid inzake onderzoek en technologische ontwikkeling, het advies van het Europees Parlement zullen vragen en volledig rekening zullen houden met zijn standpunt inzake met communautaire kredieten gefinancierde nucleaire onderzoeksprojecten en technologie in het kader van de Europese onderzoekruimte; meent dat het Parlement en de Raad het beleid inzake kernonderzoek en het Euratom-programma op een nieuwe leest moeten schoeien en dat het onderzoek op energiegebied (Euratom, ITER, kernfusie, ...) in het algemeen moet worden gevoerd uit een oogpunt van duurzame ontwikkeling; meent tenslotte dat de wetenschappelijke principes die ten grondslag liggen aan de stralingsbescherming opnieuw moeten worden gezien;
13. spreekt de verwachting uit dat de Raad en de Commissie het Europees Parlement betrekken bij de besluiten over de nieuwe regelingen die in verband met het aflopen van het EGKS-Verdrag moeten worden getroffen, met name bij de instelling van een onderzoekfonds voor kolen en staal;
14. acht het noodzakelijk dat het zesde kaderprogramma zich tot doel stelt de obstakels weg te nemen die vrouwen belemmeren in hun kansen op eenzelfde wetenschappelijke carrière als mannen, en verzoekt de lidstaten erop toe te zien dat er in de jury's voor aanwervingen en bevorderingen, alsmede in de wetenschappelijke comités die het onderzoekbeleid bepalen, een beter evenwicht tussen mannen en vrouwen wordt gewaarborgd;
15. verzoekt de lidstaten en de Commissie met klem de sociale en menswetenschappen te beschouwen als volwaardige takken van wetenschap in het kader van het Zesde kaderprogramma voor onderzoek en als onderzoeksgebied met een hoge toegevoegde waarde voor de totstandbrenging van de Europese onderzoekruimte;
16. stelt voor van de Europese culturele identiteit een specifiek onderzoeksterrein in het kader van het Zesde kaderprogramma te maken;
17. moedigt de Commissie en de lidstaten van harte aan tot de vernieuwing en intensivering van de kernactiviteiten "Multimedia-inhoud en- instrumenten" en "De stad van morgen en het culturele erfgoed", welke deel uitmaakten van het Vijfde kaderprogramma voor onderzoek;

18. stelt voor het mobiliteitsprogramma Marie-Curie in het kader van het Zesde kaderprogramma voor onderzoek te versterken door met name beurzen voor terugkeer te verlenen teneinde wetenschappers die naar het buitenland zijn vertrokken, bij hun terugkeer naar Europa te helpen;

Nieuwe instrumenten

19. staat positief tegenover het plan om nieuwe beleidsinstrumenten op het gebied van onderzoek te introduceren met het oog op de totstandbrenging van de Europese onderzoeksruimte en ter verbetering van de doelmatigheid en de resultaten van het kaderprogramma, op voorwaarde dat deze instrumenten

- zorgen voor een echte complementariteit en coördinatie tussen EU-onderzoeksacties enerzijds en acties van de lidstaten, anderzijds, alsmede tussen de acties van de lidstaten onderling,
- voor wat betreft de EG-participatie zijn geïntegreerd in het kaderprogramma en,
- alle lidstaten en de volledige wetenschappelijke gemeenschap gelijke kansen bieden, om te voorkomen dat een restrictieve toepassing van instrumenten als "grote projecten", "expertisenetwerken" en "concentratie" leidt tot de uitsluiting van openbare of particuliere onderzoeksgroepen die bewezen hebben te beschikken over een creatief potentieel met toegevoegde waarde voor Europa;
- een nauwe coördinatie bevorderen van de diverse vormen van onderzoekbeleid overeenkomstig artikel 165 van het Verdrag om voor meer coherentie van het onderzoekbeleid van de Gemeenschap te zorgen;
- onderzoekers op communautaire schaal materiële en virtuele infrastructuur bieden;
- de mobiliteit van onderzoekers ontwikkelen en versterken;

20. dringt, in nauw overleg met de begrotingscontrole, aan op een drastische vermindering van de bureaucratische belemmeringen bij het indienen van de aanvragen en bij de afrekening van de onderzoekprojecten;

21. heeft de grootst mogelijke reserve met betrekking tot de gewenste "variabele geometrie" tussen de EG en sommige lidstaten, overeenkomstig artikel 169 VEG, eist dat het globale effect van dit instrument niet leidt tot discriminatie tussen grote en kleine lidstaten, en dat de specifieke actievoorstellen in deze categorie worden opgenomen in het kaderprogramma;

22. benadrukt dat de aan het kaderprogramma toegewezen kredieten in de toekomst moeten zijn afgestemd op de nieuwe doelstellingen en de nieuwe instrumenten, dat bij de vaststelling ervan rekening moet worden gehouden met de uitbreiding, en dat de werking moet worden verbeterd door de acties meer te concentreren op belangrijke, nuttige en realiseerbare doelstellingen;

23. stemt in met de ontwikkeling van "networks of excellence" op voorwaarde dat deze de samenwerking bevorderen tussen universiteiten, onderzoekscentra en het bedrijfsleven en

het MKB en dat zij niet uitsluitend betrekking hebben op gevestigde waarden, maar vindt dat dit concept verduidelijkt moet worden in het voorstel voor het zesde kaderprogramma;

24. stelt voor om met hulp van de Gemeenschappelijke Centra voor Onderzoek een mobiele en deels virtuele EU-expositie op te zetten, waarin onderzoekers uit de lidstaten leerlingen, studenten en aankomende onderzoekers kennis kunnen maken met de onderzoeksdoelstellingen van de Europese Unie en de resultaten uit de verschillende onderzoeksrichtingen binnen universiteiten en bedrijven in de EU en de toetredende lidstaten;
25. verzoekt de Commissie om de rol en de taken van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek in de structuur en de tenuitvoerlegging van de Europese onderzoekruimte duidelijk af te bakenen;
26. wijst op de noodzaak van partnerschappen op grond van gemeenschappelijke of complementaire projecten met de grote "intergouvernementele" programma's zoals Eureka en COST;
27. onderstreept de noodzaak van een flexibel onderzoekbeleid waarbij een groot aantal varianten voor de coördinatie van onderzoekprogramma's en -projecten mogelijk is; hiertoe behoort de bevordering van synergieën met nationale instellingen en onafhankelijke en particuliere instanties voor onderzoekfinanciering; daartoe behoren ook Europese maatregelen in de sectoren onderwijs en mobiliteit, met inbegrip van nog in te stellen programma's, zoals bijvoorbeeld European Fellowship, European Post-Doctorate en European Junior-Research Programma's;
28. onderstreept de noodzaak, gezien de ontwikkeling van het defensie- en veiligheidsbeleid in Europa, hiermee bij de opzet van de Europese onderzoekruimte rekening te houden;

Overige maatregelen

29. beveelt de lidstaten aan onderzoek en wetenschappelijk onderwijs meer op elkaar af te stemmen en verzoekt de Commissie daarbij als katalysator op te treden;
30. dringt er bij de lidstaten op aan met spoed samen te werken in verband met manieren om de werving van studenten uit de EU in exacte en technische wetenschappen te verbeteren;
31. is van mening dat naast meer samenwerking tussen lidstaten, onderzoekers en onderzoeksgroepen, ook gestreefd moet worden naar bevordering van de samenwerking tussen bedrijven, universiteiten en openbare onderzoekscentra, zoals in de vorige kaderprogramma's het geval was; stelt tevens vast dat om te komen tot coördinatie op programmaniveau, er behoefte is aan nieuwe Europese samenwerkingsvormen, namelijk "interagency" of intermediaire samenwerking, d.w.z. tussen zowel nationale onderzoekscentra als de financieringsinstellingen van het onderzoek in de lidstaten;
32. benadrukt dat de Europese Unie en de lidstaten voorwaarden moeten creëren voor een betere toegang van bedrijven tot onderzoeksresultaten, zodat zij deze kennis kunnen omzetten in innovaties; wenst dat er evaluatiestudies op dit gebied komen; best practice voorbeelden ter beschikking komen; en dat voorstellen tot verspreiding van de resultaten een essentieel beoordelingspunt zijn;

33. is er verheugd over dat men blijft streven naar een duidelijke rol van de vrouw in de wetenschap en dringt erop aan dat hierover relevante gegevens worden verzameld, zodat vooruitgang op dit gebied adequaat kan worden gemeten;
34. beveelt aan dat de structuurfondsen onder andere in dienst worden gesteld van bevordering van de kenniseconomie en de kennisinfrastructuur, zodat alle lidstaten optimaal kunnen bijdragen aan de groei van de economische parameters in de Europese Unie;
35. beveelt de Commissie aan een taskforce in het leven te roepen die de onderzoek- en innovatiestructuur in de toetredende lidstaten in kaart brengt en zodoende de integratie ervan in de onderzoeksnetwerken van de Europese Unie bevordert;
36. verzoekt de Commissie het Europees Parlement zo snel mogelijk, en uiterlijk met de mededeling over het zesde kaderprogramma voor onderzoek, de gedetailleerde voorstellen over de Europese onderzoeksruimte te doen toekomen;
37. verzoekt de Commissie zo snel mogelijk een mededeling over de omzetting van de opdracht van de GCO's - met inbegrip van methoden, wijze van leidinggeven, bestuursprocedures, personeel, coördinatie met de nationale onderzoeksinstellingen, behoefte, leiding van de GCO's - voor te leggen;
38. verzoekt de Commissie in haar mededeling voor de besluiten in verband met het zesde kaderprogramma voor onderzoek een toelichting te geven op de nieuwe administratieve procedures en rekening te houden met de effecten voor het organisatorische beheer van het concept van de Europese onderzoeksruimte, waaronder de kwestie van het delegeren van bepaalde taken;
39. verzoekt de commissie in haar mededeling over het zesde kaderprogramma voor onderzoek een verduidelijking te geven van de comitologiekwesties die ontstaan naar aanleiding van de conceptie van de Europese onderzoeksruimte, met name met het oog op de inschakeling van het Europees Parlement;
40. verzoekt de Commissie in haar mededeling over het zesde kaderprogramma voor onderzoek een financiële verdeling voor te leggen voor de verschillende concepties en programma's, waaronder de investeringen in het kader van de Europese onderzoeksruimte;
41. onderstreept de noodzaak het aanvragen van octrooien door onderzoekers te vergemakkelijken; wijst erop dat bij de invoering van een communautair octrooi ook moet worden voorzien in een evenwichtige taalregeling en dat de invoering er niet toe mag leiden dat het functioneren van de octrooi-autoriteiten in de lidstaten wordt geschaad;
42. dringt aan op uitbreiding van de internationale samenwerking op het gebied van onderzoek onder één leiding;
43. verzoekt de Commissie een inventaris op te stellen van de wettelijke hinderpalen die de totstandkoming van de Europese onderzoeksruimte in de lidstaten belemmeren en de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen tot harmonisatie voor te stellen;
44. herhaalt zijn verzoek om vollediger en actuelere statistische gegevens over de participatie

van vrouwen op de diverse terreinen van wetenschap en onderzoek, en om een diepgaander onderzoek naar de redenen voor de discrepantie tussen het aantal vrouwen dat een wetenschappelijke studie heeft gevolgd en het aantal vrouwen dat erin slaagt een dienovereenkomstige baan te krijgen; verzoekt, waar het gaat om de participatie van vrouwen in de wetenschap, om voortzetting van de werkzaamheden die de Commissie ter hand heeft genomen om de benchmarkingprogramma's, gericht op het evalueren van de doeltreffendheid van het Europese onderzoeksbeleid in de lidstaten en in verhouding tot de rest van de wereld, te coördineren;

45. verwelkomt het beleid van de Commissie en de lidstaten om de rol van en het aantal vrouwen in het Europese onderzoek te vergroten door middel van maatregelen om een echte mainstreaming in de Europese onderzoekruimte te bewerkstelligen; benadrukt het belang van voortzetting van de strategie voor onderzoek door, voor en over vrouwen en in dit verband van de mainstreaming van de gelijkheid van mannen en vrouwen in alle aspecten van de Europese onderzoekruimte;
46. moedigt de vermenigvuldiging van overstapmogelijkheden aan middels een systeem voor de erkenning en gelijkstelling van diploma's en opleiding om de mobiliteit van studenten en onderzoekers enerzijds te bevorderen en anderzijds de integratie van de Europese burgers op de arbeidsmarkt te vergemakkelijken;
47. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad, de Commissie en de regeringen en parlementen van de lidstaten.

TOELICHTING

Goede wetenschappelijke prestaties Europese Unie

De publicatie Key Figures 2000 geeft aan dat de Europese Unie wetenschappelijk en economisch anders presteert dan de VS of Japan. Uit de publicatie blijkt dat de wetenschappelijke prestaties van de Europese onderzoekers binnen overheden en universiteiten aanmerkelijk beter zijn dan van hun Amerikaanse collega's binnen dezelfde sectoren. De Europese Unie loopt echter op een beperkt aantal onderdelen economisch gezien achter bij de Verenigde Staten, niet alleen omdat de Europese Unie aanmerkelijk minder uitgeeft aan defensie-onderzoek maar vooral omdat:

- de mind-set in de Europese Unie meer gericht is op het behalen van wetenschappelijke resultaten dan op het behalen van direct economisch voordeel
- de Europese Unie veel van zijn onderzoekers laat werken binnen de muren van overheidsinstellingen en universiteiten en niet zozeer binnen of in relatie met bedrijven
- de bedrijven in de Europese Unie minder invloed hebben op de inrichting van het onderzoek dan overheidslichamen en universiteiten. Dit is waarschijnlijk nog een gevolg van maatschappelijke stromingen in eerdere decennia van de vorige eeuw
- de Europese Unie twee stromen kent. De helft van de lidstaten kent geen achterstanden ten opzichte van de andere twee economische wereldblokken en de andere helft wel
- de Europese Unie minder risicokapitaal durft te investeren in economisch onzekere economische activiteiten dan in de VS gangbaar is.

De uitkomst van bovenstaande is dat de richting van de economische ontwikkeling in de Europese Unie een andere is dan in de VS en Japan. De vraag is evenwel of dit een verkeerde richting is. Op zich is het geen verkeerd uitgangspunt minder uit te geven aan defensie research als daar uit veiligheidsoverwegingen geen directe aanleiding toe bestaat. Werkgelegenheid moet ook nuttig zijn binnen het geheel dat de Europese maatschappij omvat. Ook is het gewenst dat aan universiteiten of andere overheidslichamen fundamentele kennis wordt ontwikkeld. Het is wel te betreuren dat de kennis niet voldoende wordt omgezet in nieuwe producten of diensten zoals dat in de VS wel het geval is. Voordeel is te behalen als bedrijven beter toegang krijgen tot behaalde onderzoekresultaten. Ook kan veel meer bereikt worden als het creatief ondernemen in de Europese Unie meer wordt ondersteund.

Naar meer effect

"De totstandbrenging van een Europese onderzoeksruimte" laat zich gezien het bovenstaande vertalen in "Realisering van een effectievere Europese onderzoeksruimte".

De prestaties van het Europese kaderprogramma mogen er zijn. Ook de innovatieve inspanningen van het Europees bedrijfsleven zijn indrukwekkend en zorgden in de eerste helft van de negentiger jaren voor 33% van de omzet. Hieraan hebben de kaderprogramma's zeer zeker bijgedragen.

Een effectievere onderzoeksruimte is onder meer te bereiken als er meer en beter wordt samengewerkt op grond van meer gemeenschappelijke doelen. Zonder doelen en het voortdurend bijstellen daarvan is een optimale en flexibele inzet van middelen nauwelijks mogelijk. Uit de analyse van de situatie rond onderzoek en ontwikkeling in Europa blijkt overduidelijk dat de nationale onderzoeks- en investeringsprogramma's zich vooralsnog niet of nauwelijks lenen voor Europese samenwerking en coördinatie op programma niveau. Waar

het kaderprogramma er tot dusver op gericht is de samenwerking tussen onderzoekers en onderzoeksgroepen d.m.v. projectsteun te bevorderen zou in het nieuwe kaderprogramma ruimte moeten zijn de gesignaleerde ernstige tekortkoming op het intermediaire niveau op te lossen.

Een betere samenwerking is nodig niet alleen tussen onderzoekers en onderzoeksgroepen die actief zijn binnen bedrijven, universiteiten en overheidsorganisaties, maar ook tussen producten en diensten. De betere samenwerking moet worden ingebed in zowel de kaderprogramma's als in de besluitvorming. Daarom moet de discussie over een Europese onderzoekruimte worden gevoerd in directe samenhang met het kaderprogramma, zodra er Europees geld meer gemoeid is, is de co-decisieprocedure tussen Europees Parlement en de Europese Raad van toepassing.

De ideeën van de Commissie in het rapport "Making a reality van de European Research Area" beogen ook een betere samenwerking. In dit rapport stelt de Commissie een radicaal andere aanpak voor het volgende kaderprogramma. Deze andere aanpak is gebaseerd op drie principes:

- focussen op gebieden waar ondersteuning van de Europese Unie voor meer toegevoegde waarde met een Europees accent kan zorgen dan nationale activiteiten
- zorgen voor een betere samenwerking met de lidstaten, research instituten en bedrijven in Europa door stakeholders in netwerkverband met elkaar te laten samenwerken
- zorgen voor meer efficiëntie door budgetten beschikbaar te stellen aan grotere projecten die langer duren.

Bovenstaande principes worden concreet vertaald in een aantal interessante voorstellen:

- Het met behulp van Europese ondersteuning nationale research programma's in netwerkverband met elkaar laten samenwerken en de programma's meer openstellen voor Europese deelnemers.
- Opzetten van Europese networks of excellence waarin kennis en capaciteiten aanwezig in de lidstaten in gezamenlijke programma's gaan samenwerken
- Uitvoeren van grote gerichte researchprogramma's die worden geleid door een consortium van bedrijven, universiteiten en research centra op basis van overkoepelende financieringsplannen
- Grotere ondersteuning R&D voor, door en in MKB's
- Stimuleren van mobiliteit en carrièreontwikkeling van onderzoekers
- R&D en de resultaten daarvan beter in contact brengen met inwoners van de Europese Unie waaronder jonge mensen die later het onderzoek moeten gaan uitvoeren.

Een ander idee in het rapport behelst het aanwijzen van prioriteitsvelden in de R&D ruimte. De Commissie noemt onder andere: post-genome research; nanotechnologie; ontwikkeling informatie maatschappij; R&D in areonautical- en ruimtevaartsector dat niet door een land of bedrijf alleen is uit te voeren; ontwikkeling duurzame processen en systemen om zowel de energievoorziening als het milieu veilig te stellen; onderzoek in gebieden die in het Europees beleid van lidstaten omschreven worden als onzeker en/of veel risico's kennen.

De commissie tekent hierbij aan dat de definitieve prioriteitenlijst zal worden samengesteld na het inventariseren van de onderzoeks- en kenniswensen van belanghebbenden. Uw rapporteur

vindt dat de Commissie duidelijke criteria moet vaststellen op basis waarvan een onderzoeksprioriteitenlijst samengesteld wordt. De goedkeuring van deze lijst valt onder de co-decisieprocedure.

Vooruitlopende op de definitieve prioriteitenlijst is het nu uiteraard al duidelijk dat informatietechnologie en communicatietechnologie, biotechnologie, het werken aan duurzame energie en een beter milieu en de ontwikkeling van duurzame productiemethodieken belangrijke elementen zijn in de economische ontwikkeling van de Europese Unie en daarmee van de gehele wereld. Het zijn onderwerpen die in geen enkele onderzoeksruimte mogen ontbreken.

Bij de inrichting van een nieuwe Europese onderzoeksruimte moet een evenwicht worden gevonden tussen hetgeen al bestaat en hetgeen kan zorgen voor meer toegevoegde waarde. Dit evenwicht moet van de grond af worden opgebouwd, te beginnen bij het onderwijs. Nieuw evenwicht ontstaat als er voldoende aandacht is voor het MKB, de belangen van de toetredende lidstaten en alle stakeholders binnen de huidige Europese Unie.

Onderwijs

Uit alle publicaties komt naar voren dat het vooral investeringen in onderwijs en onderzoek zijn die op den duur leiden tot meer werkgelegenheid en groei van het BNP. Kennis doet hoogwaardige functies ontstaan. Tot nu toe zijn onderwijszaken in hoge mate buiten de beleidssferen van de Europese Gemeenschap gebleven. De invulling van het onderwijs wordt inhoudelijk grotendeels bepaald door de lidstaten zelf. Gezien de invloed van onderwijs op de ontwikkeling van de economie is het belangrijk binnen de grenzen van de Europese Gemeenschap beleid te ontwikkelen voor onderwijs met Europese accenten. Het zowel creëren van een Europese onderzoeksruimte als een op onderdelen Europese onderwijsruimte kan een dynamische impuls geven aan het behalen van gestelde economische groei-doelstellingen en wensen aangaande werkgelegenheid. Richtsnoeren kunnen worden opgesteld waarin wordt aangegeven aan welke eisen het onderwijs in de afzonderlijke lidstaten moet voldoen en welk percentage van het BNP aan lager- en hogeronderwijs dient te worden uitgegeven.

Een deel van de beschikbare onderzoeksgelden afkomstig uit de verhoging van de onderzoeksmiddelen naar 3% van het BNP is te reserveren voor onderzoek naar hoe de inrichting van een Europese onderwijsruimte gestalte kan krijgen en naar onderzoek welke hiaten in het onderwijs in de diverse lidstaten bestaan.

Interesse in het Europees onderzoek en daarmee in de ontwikkeling van de Europese economie en de werkgelegenheid moet vergroot worden. Een deel van de beschikbare middelen is te reserveren voor het opzetten en vervolgens exploiteren van een mobiele en deels virtuele EU-expositie met behulp van de Gemeenschappelijke Centra voor Onderzoek. In deze Europese expositieruimte ontmoeten onderzoekers uit de lidstaten leerlingen, studenten en aankomende onderzoekers en maken zij kennis met de onderzoeksdoelstellingen van de Europese Unie en de resultaten uit de verschillende onderzoeksrichtingen binnen universiteiten en bedrijven. In deze Europese expositieruimte dient ook plaats te worden gereserveerd voor onderzoek en behaalde resultaten in toetredende lidstaten. Deze virtuele EU-expositie is op te nemen in het hierna te noemen systeem van networks of excellence.

Midden en kleinbedrijf

De economische bedrijvigheid in de Europese Unie is grotendeels kleinschalig. De effectiviteit van de projecten is beperkt door gebrek aan schaalgrootte en kritische massa. Bijna alle Europese bedrijven behoren tot het voor de Unie zo belangrijke MKB. Tweederde van de gehele Europese werknemers is erin werkzaam. De meeste banen ontstaan ook in dit segment. Ondanks dit belang krijgt het MKB in het onderzoeksveld niet de aandacht en de middelen dat het verdient. Dat blijkt onder meer uit het gegeven dat binnen het Europese MKB 60% minder onderzoekers en innovators werkzaam zijn dan in de VS. Het is daarom te rechtvaardigen te onderzoeken op welke wijze de innovatie binnen het MKB door het inzetten van onderzoekers is te ondersteunen. Het belang van goede ontwikkeling van de MKB-sector in ogenschouw genomen is het te rechtvaardigen 10% van de communautaire onderzoeksgelden te bestemmen voor MKB-gerelateerd onderzoek.

Taskforce en toetredende lidstaten

Om de toetredende lidstaten de gelegenheid te geven beter deel uit te maken van de Europese onderzoeksruimte zou de Commissie een taskforce kunnen opzetten die de onderzoek- en innovatiestructuur in de toetredende lidstaten in kaart brengt. De taskforce moet ook onderzoeken of en op welke wijze specifieke kennis ontwikkeld in de toetredende lidstaten direct is in te zetten in onderzoeksprogramma's binnen de Europese Unie. Op deze wijze worden ook de toetredende lidstaten in contact gebracht met het onderzoek en de netwerken van de Europese Unie.

Een Europese onderzoeksruimte staat of valt met vooraf opgestelde onderzoeksdoelen en het samenwerken tussen alle partijen die de doelen kunnen verwezenlijken. Beter samenwerken moet worden geleerd, zowel in virtuele centers of excellence als in grote projecten. Technologie kan daarbij helpen. Een hogesnelheids- Trans-Europees researchnetwerk met een capaciteit van 100 gigabits/seconde kan een bijdrage leveren aan het realiseren en optimaal functioneren van een Europese onderzoeksruimte. Een goede technologische infrastructuur kan barrières wegnemen zowel in bestaande onderzoeksprojecten als in de toekomstige samenwerking.

5 februari 2001

ADVIES VAN DE COMMISSIE CULTUUR, JEUGD, ONDERWIJS, MEDIA EN SPORT

aan de Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie

inzake een Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's over de totstandbrenging van de "Europese onderzoekruimte": oriëntaties voor de activiteiten van de Unie op het gebied van onderzoek (2002-2006)
(COM(2000) 612 – C5-0738/00 – 2000/2334(COS))

Rapporteur voor advies: Geneviève Fraisse

PROCEDUREVERLOOP

De Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport benoemde op haar vergadering van 6 november 2000 Geneviève Fraisse tot rapporteur voor advies.

De commissie behandelde het ontwerpadvies op haar vergaderingen van 9 januari 2001, 25 januari 2001 en 5 februari 2001.

Op laatstgenoemde vergadering hechtte zij met algemene stemmen haar goedkeuring aan de hierna volgende conclusies.

Bij de stemming waren aanwezig: Giuseppe Gargani, voorzitter; Vasco Graça Moura, ondervoorzitter; Geneviève Fraisse, rapporteur voor advies; Ole Andreasen, Pedro Aparicio Sánchez, Christine de Veyrac, Lissy Gröner, Mario Walter Mauro, Roy James Perry, Kathleen Van Brempt, Eurig Wyn, Sabine Zissener, Stavros Xarchakos (vervang Vittorio Sgarbi) en Robert J.E. Evans (vervang Ulpu Iivari).

CONCLUSIES

De Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport verzoekt de ten principale bevoegde Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie onderstaande suggesties in de goed te keuren ontwerp-resolutie op te nemen:

- A. overwegende dat de sociale en menswetenschappen (geschiedenis, filosofie, geografie, psychologie, linguïstiek, rechten, enz.) noodzakelijk zijn voor de politieke en culturele opbouw van Europa, een Europa dat niet alleen een ruimte van industriële en technologische vernieuwing is, maar waar tevens enkele honderden miljoenen burgers leven, praten, een uitwisseling hebben en verkeren,
- B. overwegende dat de sociale en menswetenschappen in het plan voor de Europese onderzoekruimte slechts worden beoordeeld op hun mogelijke bijdrage aan andere takken van wetenschap en niet als een volwaardig onderzoeksgebied worden beschouwd,
- C. overwegende dat onderzoek op het gebied van de nieuwe informatie- en communicatietechnologie tot doel moet hebben technologieën te bevorderen die aan eenieder toegang verlenen tot deze nieuwe instrumenten, en dat het gemiddelde aansluitingspercentage op Internet in Europese gezinnen lager dan 30% ligt,
- D. overwegende dat de nieuwe technologieën en Internet een aanzienlijk potentieel vormen voor de toegang tot kennis, leefkwaliteit en vooruitgang, en tevens vectoren kunnen zijn van ontwikkeling en van de bevordering van de culturele en linguïstische rijkdom in Europa,
- E. overwegende dat de belemmeringen voor de mobiliteit en de onderbenutting van jonge onderzoekers of hun vertrek uit de Gemeenschap de ontwikkeling van het Europees onderzoek van morgen in de weg staan,
 - 1. verzoekt de lidstaten en de Commissie met klem de sociale en menswetenschappen te beschouwen als volwaardige takken van wetenschap in het kader van het Zesde kaderprogramma voor onderzoek en als onderzoeksgebied met een hoge toegevoegde waarde voor de totstandbrenging van de Europese onderzoekruimte;
 - 2. stelt voor van de Europese culturele identiteit een specifiek onderzoeksterrein in het kader van het Zesde kaderprogramma te maken;
 - 3. verzoekt de Commissie en de lidstaten om de oprichting van een Europees Centrum voor filosofie en taalwetenschap te steunen in navolging van het Europees Universitair Instituut van Florence;
 - 4. is van oordeel dat de Commissie en de lidstaten in het Zesde kaderprogramma een gebied voor interdisciplinair en specifiek onderzoek moeten opnemen en van een rechtsgrond moeten voorzien, dat is gewijd aan gendervraagstukken;
 - 5. verzoekt in het kader van de toegang van allen tot Internet de inspanningen te versterken om minder kostbare apparatuur te ontwikkelen, alsmede technieken die beter zijn afgestemd op de bijzondere eigenschappen van eenieder;

6. stemt ermee in dat de informatie- en communicatietechnologie, alsmede de biowetenschappen prioriteiten zijn van het Zesde kaderprogramma voor onderzoek in het licht van de mogelijkheden die zij bieden om aan de basisbehoeften van de mens tegemoet te komen;
7. moedigt de Commissie en de lidstaten van harte aan tot de vernieuwing en intensivering van de kernactiviteiten "Multimedia-inhoud en- instrumenten" en "De stad van morgen en het culturele erfgoed", welke deel uitmaakten van het Vijfde kaderprogramma voor onderzoek;
8. acht het van zeer groot belang dat in het kader van het Zesde kaderprogramma voor onderzoek het onderzoek naar de beveiliging van de netwerken wordt geïntensiveerd door enerzijds de strijd aan te binden met de cybercriminaliteit en anderzijds in het licht van de nieuwe creatieve media beveiligingstechnieken te ontwikkelen voor de bescherming en toekenning van de rechten in verband met de intellectuele eigendom;
9. dringt erop aan om snel een nauwe samenwerking tot stand te brengen tussen de belanghebbende partners van de nationale programma's op het gebied van de biowetenschap, de biotechnologie, de genomica, de technologie ten behoeve van de gezondheid en de bio-informatica;
10. moedigt de vermenigvuldiging van overstapmogelijkheden aan middels een systeem voor de erkenning en gelijkstelling van diploma's en opleiding om de mobiliteit van studenten en onderzoekers enerzijds te bevorderen en anderzijds de integratie van de Europese burgers op de arbeidsmarkt te vergemakkelijken;
11. stelt voor het mobiliteitsprogramma Marie-Curie in het kader van het Zesde kaderprogramma voor onderzoek te versterken door met name beurzen voor terugkeer te verlenen teneinde wetenschappers die naar het buitenland zijn vertrokken, bij hun terugkeer naar Europa te helpen;
12. acht het noodzakelijk op het gebied van Europees onderzoek het beginsel van de "variabele geometrie" op de voorgrond te plaatsen, aangezien dit de Gemeenschap in staat zou stellen onderzoek te financieren dat door een beperkt aantal landen wordt verricht, maar nuttig wordt geacht voor de gehele Europese Unie;
13. stelt voor om de centra voor Europees toponderzoek te selecteren op hun vermogen om jonge Europese onderzoekers op te nemen, omdat de selectie van een dergelijk topcentrum moet stroken met de valorisatie en het in een netwerk onderbrengen van alle Europese onderzoekcentra;
14. stelt voor een eenheid voor wetenschappelijke prognose op te richten waarin wordt nagedacht over de grote uitdagingen voor het onderzoek in de komende tien jaar, teneinde Europa in staat te stellen op de hoogte te blijven van de laatste stand van zaken in de wetenschap;
15. is verheugd over de lancering van het GEANT-project (Gigabit European Academic NeTwork), dat het mogelijk maakt om de netwerken van onderzoek en onderwijs in Europa op elkaar aan te sluiten met een capaciteit van 2,5 Gb/s; verzoekt de lidstaten en de Commissie hun inspanningen voort te zetten om met ondersteuning van de

Europese Investeringsbank te komen tot een Europees onderzoeksnetwerk met een zeer hoog rendement dat geleidelijk aan een capaciteit zal bereiken in de orde van 100 Gb/s;

16. dringt erop aan een Conferentie over Europees onderzoek te houden in het kader van de voorbereiding van het Zesde kaderprogramma en van de doelstelling van de opbouw van een Europese onderzoekruimte.

29 januari 2001

ADVIES VAN DE COMMISSIE RECHTEN VAN DE VROUW EN GELIJKE KANSEN

aan de Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie

inzake de mededeling van de Commissie - Totstandbrenging van de "Europese onderzoekruimte": oriëntaties voor de activiteiten van de Unie op het gebied van onderzoek (2000-2006)
(COM (2000) 612 – C5-0738/2000 – 2000/2334 (COS))

Rapporteur voor advies: Eryl Margaret McNally

PROCEDUREVERLOOP

De Commissie rechten van de vrouw en gelijke kansen benoemde op haar vergadering van 22 november 2000 Eryl Margaret McNally tot rapporteur voor advies.

De commissie behandelde het ontwerpadvies op haar vergaderingen van 27 november 2000 en 23 januari 2001.

Op dezelfde/laatstgenoemde vergadering hechtte zij met algemene stemmen haar goedkeuring aan de hierna volgende conclusies.

Bij de stemming waren aanwezig: Jillian Evans (ondervoorzitter en waarnemend voorzitter), Eryl Margaret McNally (rapporteur), María Antonia Avilés Perea, Geneviève Fraisse, Fiorella Ghilardotti, Lissy Gröner, Christa Kläß, Astrid Lulling, Thomas Mann, Christa Prets, Amalia Sartori en Miet Smet.

BEKNOPTE MOTIVERING

Het Verdrag

De inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam betekende een aanzienlijke versterking van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen, wat nu een expliciete, in artikel 2 van het Verdrag opgenomen doelstelling van de Gemeenschap is. Een aanvulling hierop vindt men in artikel 3, dat de Gemeenschap de verplichting oplegt om ernaar te streven de ongelijkheden tussen mannen en vrouwen op te heffen en de gelijkheid van mannen en vrouwen bij al haar activiteiten te bevorderen. Gelijkheid van mannen en vrouwen is dus een taak en een doelstelling van de Unie.

De Europese onderzoekruimte

De Europese Raad kwam op 22 en 23 maart in Lissabon in een speciale zitting bijeen met het oog op een nieuwe strategie voor de Unie ter versterking van de werkgelegenheid en de sociale en economische samenhang. De Raad van Lissabon steunde het door de Commissie in januari 2000 gepresenteerde initiatief voor de totstandbrenging van een "Europese onderzoekruimte", dat tot doel heeft om het onderzoek tot de centrale component te maken van de totstandbrenging van een Europese kennismaatschappij.

De Europese onderzoekruimte beoogt het bevorderen van de ontwikkeling en de impact van het onderzoekbeleid en het benutten van de onderzoekcapaciteit voor het genereren van economische groei. Het hoofddoel is om op niet-bureaucratische, flexibele en gedecentraliseerde wijze tot een betere integratie en coördinatie van de onderzoekactiviteiten op Europees niveau te komen.

Uw rapporteur voor advies is verheugd over deze blijk van politieke wil. Zij verwelkomt met name de mededeling van de Commissie over de "Totstandbrenging van de Europese onderzoekruimte" en de plannen van Commissaris Busquin om dit project in het licht van met name het zesde Kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling uit te voeren. Deze mededeling biedt derhalve de gelegenheid voor een diepgaand debat over de richtsnoeren voor de toekomstige maatregelen ter ondersteuning van het EU-onderzoek, de voorgestelde mechanismen en de prioriteiten.

Uw rapporteur voor advies wil in de eerste plaats opmerken dat er te weinig aandacht wordt besteed aan het thema vrouwen en wetenschap. De onderzoekruimte is een unieke gelegenheid om de participatie van vrouwen in onderzoekactiviteiten te bevorderen. De Europese Unie wil de rol van de vrouw in de wetenschap bevorderen. Participatie van vrouwen in het Europees wetenschappelijk onderzoek is een prioriteit in het vijfde kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling en moet dat ook in het komende zesde kaderprogramma blijven.

Uw rapporteur voor advies verwelkomt de nieuwe benadering van het zesde kaderprogramma, maar acht het noodzakelijk dat enkele concepties uit het vijfde kaderprogramma behouden blijven, zoals de erkenning, in de preambule, van de noodzaak om rekening te houden met het aspect gelijke kansen en de innovatieve benadering om het onderzoek door, voor en over vrouwen te bevorderen. Bovendien dient het zesde kaderprogramma een stap verder te gaan, d.w.z. een echte mainstreaming van de gelijkheid van mannen en vrouwen tot stand te

brengen, met als uiteindelijke doel een genderneutrale wetenschap conform de in de artikelen 2 en 3 van het Verdrag genoemde doelstellingen en taken van de Unie.

In de mededeling over de Europese onderzoekruimte wordt, waar het de "doelstellingen" betreft, slechts eenmaal gesproken over gendermainstreaming, en wel in het hoofdstuk "Wetenschap, samenleving en burgers. Hier wordt in algemene termen gesproken over burgers en hun behoeften. Een meer specifieke verwijzing naar vrouwen vindt men in het hoofdstuk "Instrumenten en wijzen van interventie", waar wordt gesproken over vrouwen en wetenschap en over de noodzaak hun participatie te versterken.

Uw rapporteur voor advies zou echter graag willen zien dat de participatie van vrouwen in de wetenschap niet alleen wordt versterkt omdat vrouwen op dit terrein qua aantal verre in de minderheid zijn, maar ook omdat zij een waardevolle bijdrage aan de wetenschap kunnen leveren vanwege hun bijzondere kwaliteiten en hun capaciteiten in de wereld van de wetenschap.

Bovendien veronderstelt gendermainstreaming dat de bevordering van gelijke participatie op horizontale wijze moet worden verzekerd, dat wil zeggen niet slechts eenmaal afzonderlijk moet worden vermeld.

Uw rapporteur voor advies acht het verder noodzakelijk dat de barrières waarvoor vrouwelijke wetenschappers zich geplaatst zien, worden geslecht. Ten eerste zij opgemerkt dat het percentage vrouwen met een wetenschappelijke opleiding (doctoraal en postdoctoraal niveau) behoorlijk hoog ligt, maar dat vrouwen na hun studie in de wetenschapssector zwaar zijn ondervertegenwoordigd. Daar moet verandering in komen. Er moeten maatregelen worden genomen om zowel de obstakels als de maatschappelijke vooroordelen weg te nemen waar vrouwen tegen aanlopen wanneer zij voor een wetenschappelijke loopbaan willen kiezen. Er zij met name gewezen op de discriminatie jegens vrouwelijke onderzoekers, de problemen rond loopbaanonderbrekingen wegens moederschap of gewoon het combineren van werk en gezinsleven. Er moeten passende maatregelen worden genomen om vrouwen in staat stellen beroep en gezinsleven te combineren, in de eerste plaats door middel van een betere kinderopvang. Samenvattend kan worden gezegd dat de ondervertegenwoordiging van vrouwen in het onderzoek het gevolg is van een systeem van uitsluiting, verband houdende met de wijze waarop de onderzoeksector en wetenschappelijke gemeenschap zijn georganiseerd enerzijds en met de algemenere aspecten van de samenleving anderzijds.

In dit verband zij erop gewezen dat de evaluatie van de positie van vrouwen wordt bemoeilijkt door het ontbreken van betrouwbare, geharmoniseerde en naar gender, specialisatiegebied en bereikt niveau uitgesplitste gegevens.

Uw rapporteur voor advies wil eraan herinneren dat maatregelen ter bevordering van de participatie van de vrouw in de wetenschap uitgebreid aan de orde zijn gekomen in het actieplan "Vrouwen en wetenschap" en dat de lidstaten en de Commissie zullen moeten blijven ijveren voor de volledige implementatie daarvan.

CONCLUSIES

De Commissie rechten van de vrouw en gelijke kansen verzoekt de ten principale bevoegde Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie onderstaande punten in zijn verslag op te nemen:

1. herhaalt zijn verzoek om vollediger en actuelere statistische gegevens over de participatie van vrouwen op de diverse terreinen van wetenschap en onderzoek, en om een diepgaander onderzoek naar de redenen voor de discrepantie tussen het aantal vrouwen dat een wetenschappelijke studie heeft gevolgd en het aantal vrouwen dat erin slaagt een dienovereenkomstige baan te krijgen; verzoekt, waar het gaat om de participatie van vrouwen in de wetenschap, om voortzetting van de werkzaamheden die de Commissie ter hand heeft genomen om de benchmarkingprogramma's, gericht op het evalueren van de doeltreffendheid van het Europese onderzoeksbeleid in de lidstaten en in verhouding tot de rest van de wereld, te coördineren;
2. verwelkomt het beleid van de Commissie en de lidstaten om de rol van en het aantal vrouwen in het Europese onderzoek te vergroten door middel van maatregelen om een echte mainstreaming in de Europese onderzoekruimte te bewerkstelligen; benadrukt het belang van voortzetting van de strategie voor onderzoek door, voor en over vrouwen en in dit verband van de mainstreaming van de gelijkheid van mannen en vrouwen in alle aspecten van de Europese onderzoekruimte.
3. acht het noodzakelijk dat het zesde kaderprogramma zich tot doel stelt de obstakels weg te nemen die vrouwen belemmeren in hun kansen op eenzelfde wetenschappelijke carrière als mannen, en verzoekt de lidstaten erop toe te zien dat er in de jury's voor aanwervingen en bevorderingen, alsmede in de wetenschappelijke comités die het onderzoekbeleid bepalen, een beter evenwicht tussen mannen en vrouwen wordt gewaarborgd;
4. is van mening dat de Commissie en de lidstaten in het zesde kaderprogramma interdisciplinair en specifiek aan de gendervraagstukken gewijd onderzoek moeten opnemen en legitimeren.